

С.О. – М. : Дело, 2003. – С. 11

6. Кочаров А. Чужой бізнес [Електронний ресурс] / Кочаров А. – М., 2002. №25(343). – Режим доступу : <http://www.pcweek.ru>

7. Маркс К. Сочинения / К. Маркс, Ф. Энгельс – [2 изд.]. – С. 460–461.

Надійшла 19.10.2011

УДК 658.589.519.866

О. А. ЛПІЧ

Національний університет «Львівська політехніка»

ІНФОРМАЦІЙНЕ СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Визначено складові інформаційної системи організації. Виявлено інформаційні потоки, котрі дозволяють вирішувати завдання управління інтелектуальним капіталом. Розглянуто ефект від використання інформаційної системи в управлінні інтелектуальним капіталом підприємства.

It was considered components of information organization and information system in the context of the intellectual capital management. It was defined functions and methods of information systems which allow to solve different tasks of the intellectual capital management. It was studied the effect of the information systems applying.

Ключові слова: інформація, інформаційна потреба, інформатизація, інформаційний потік; інформаційна система, інформаційна система управління інтелектуальним капіталом підприємства.

Постановка проблеми. Наявність, доступність, достовірність, своєчасність необхідної інформації дозволяють приймати зважені управлінські рішення. Для всебічного охоплення, обробки, розподілу, контролю інформаційних потоків необхідна інформаційна система, що дозволить вчасно отримати оперативні дані, сигналізуватиме про відхилення фактичних результатів від планових, допоможе виявити причини та способи реагування на ситуацію, що склалася.

Аналіз досліджень. Вирішенню проблеми управління інформаційними потоками присвячені праці А. Веревченко, В. Годін, С. Деверадж, И. Корнеев, Д. Петелин та ін. Проте, питання створення інформаційної системи управління інтелектуальним капіталом підприємства розглянуто недостатньо. Інформаційні потоки системи забезпечують оперативність комунікації та інтеграції учасників відтворення, управління та розвитку інтелектуального капіталу підприємства, тим самим підвищуючи якість прийнятих управлінських рішень на інституційному, управлінському, та технічному рівнях управління.

Метою статті є створення інформаційної системи управління інтелектуальним капіталом підприємства. Для досягнення мети необхідно вирішити такі завдання: визначити сутність та складові інформаційної системи; виявити інформаційні потоки системи; визначити основні завдання інформаційної системи управління інтелектуальним капіталом підприємства; дослідити позитивний ефект від впровадження інформаційної системи управління інтелектуальним капіталом підприємства.

Інформація – це відомості про об'єкти, явища, події, процеси, які зменшують наявний рівень невизначеності, достатності знань, відчужені від їх творця і стали повідомленнями, які можна відтворювати шляхом передачі усним, письмовим або іншими способами (за допомогою умовних сигналів, технічних засобів, обчислювальних засобів і т.д.) [3].

Інформатизація – процес насичення виробництва та всіх сфер життя і діяльності людини інформацією. У контексті даної проблематики процес інформатизації розглядаємо як процес створення інформаційного потоку, що містить відомості про інтелектуальні активи компанії, та оптимізації його циркуляції, з метою забезпечення умов для прийняття грамотних і обґрунтованих управлінських рішень у сфері управління інтелектуальними активами, в тому числі за рахунок використання інформаційної економічної системи.

Інформаційні системи пов'язують керуючу і керовану системи управління інтелектуальним капіталом між собою і з зовнішнім середовищем через такі інформаційні потоки. Першим інформаційним потоком є потік із зовнішнього середовища в систему управління, що являє собою потік нормативної інформації органів державної влади, а з іншого боку – потік інформації про кон'юнктуру ринку, створюваний конкурентами, споживачами, постачальниками. Другим інформаційним потоком є потік із системи управління в зовнішнє середовище, фінансова звітність підприємства державним органам, інвесторам, кредиторам, споживачам, маркетингова інформація про створюваний продукт. Третім інформаційним потоком є потік керуючої системи управління до об'єкту управління, що являє сукупність нормативної та розпорядчої інформації для здійснення господарської діяльності. Четвертим інформаційним потоком є потік від об'єкта управління до керуючої системи управління, який відображає облікову інформацію про стан об'єкта управління в результаті виконання господарських процесів. Третій та четвертий інформаційні потоки утворює інформаційний контур організації. В рамках інформаційного контуру передається інформація про мету управління, стан процесу управління, управлінські впливи.

Інформаційний контур разом із засобами збору, передачі, обробки і зберігання інформації, а також з персоналом, що здійснює ці дії з інформацією, утворює інформаційну систему даної організації [3].

Інформаційна система, системи управління інтелектуальним капіталом підприємства моделює інтелектуальну діяльність людини, процеси прийняття рішень, дозволяє трансформувати знання з неявної форми в явну, матеріалізувавши їх як програмні продукти, які можна тиражувати і розповсюджувати, впорядкувати, нормалізувати, стандартизувати інтелектуальну діяльність, підвищити продуктивність її результатів, створити умови для самовдосконалення працівника, якщо він приймає участь у розробці та вдосконаленні програмного продукту, використовувати усіма працівниками стандартної мови опису знань.

Основними функціями інформаційної системи, яка моделює інтелектуальну діяльність є: опис структури даних про інтелектуальний капітал; збір, сортування, обробка, перегляд і зберігання інформації про інтелектуальний капітал в базі даних інформаційної системи на всіх стадіях їх життєвого циклу; пошук об'єкта по багатьом атрибутам; формування таблиць, запитів і форм, що містять відомості про інтелектуальний капітал підприємства; контроль за виявленням інтелектуальних ресурсів, які охороняються законодавством; контроль за своєчасним урахуванням прав на об'єкти інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів підприємства; повідомлення про контрольні терміни сплати роялті, авторських винагород та ін. періодичних платежів; формування корпоративної звітності про створення та використання інтелектуального капіталу на різних рівнях управління; побудова діаграм динаміки формування та використання інтелектуального капіталу, в тому числі динаміки патентування; здійснення моніторингу процесу створення інтелектуальних активів (аналіз динаміки комерційного потенціалу).

Використання інформаційної системи в управлінні інтелектуальним капіталом дозволить вирішувати наступні завдання в процесі розробки інтелектуального продукту: виявляти інформаційно-інтелектуальні ресурси і продукти на всіх етапах реалізації проєктів; формувати базу для комерційного використання результатів інтелектуальної діяльності, створених в результаті НДДКР; прискорювати процес створення інформаційних продуктів за рахунок використання раніше створених інформаційно-інтелектуальних ресурсів; контролювати своєчасність виявлення та правової охорони результатів інтелектуальної діяльності; своєчасно відображати права на об'єкти інтелектуальної власності в нематеріальних активах підприємства; регулювати правовідносини суб'єктів, що беруть участь у створенні і використанні інтелектуальних активів; забезпечувати повноту обліку і максимально ефективне використання інтелектуальних активів; виключати дублювання придбаних і створюваних технологій, а також виключити можливість виникнення спорів про приналежність прав на результати інтелектуальної діяльності; систематизувати, забезпечити збереження інформації про інтелектуальні активи і запобігти її розголошенню за рахунок встановлення режиму обмеженого доступу; здійснювати планування робіт зі створення та використання інтелектуальних активів і прогнозування динаміки формування інтелектуальних активів; розраховувати показники ефективності функціонування системи управління інтелектуальним.

Позитивний ефект від використання інформаційної системи дозволяє вирішувати різні завдання управління інтелектуальним капіталом.

Стратегічний ефект визначається, насамперед, можливістю розробки та коригування стратегії управління інтелектуальними активами.

Використання розробленої інформаційної системи дозволить приймати обґрунтовані управлінські рішення в сфері управління інтелектуальним капіталом на стратегічному рівні. Рішення про використання інструменту прав на об'єкти інтелектуальної власності, визначення ключових напрямів створення та використання портфелю прав на об'єкти інтелектуальної власності, а також визначення домінуючих стратегічно важливих інтелектуальних активів.

Враховуючи той факт, що інформаційна система покликана отримувати і зберігати інформацію про створені інтелектуальні продукти, а також про всі інформаційно-інтелектуальні ресурси, які були отримані в процесі науково-технічної діяльності, підприємство отримує можливість нарощувати свій інтелектуальний капітал, розвиваючись інтенсивно (максимально використовуючи і удосконалюючи вже існуючі інтелектуальні ресурси), а не екстенсивно (постійно розробляти нові інтелектуальні ресурси), орієнтуючи свою політику на підвищення якості продукції і довгостроковий розвиток.

Отримання організаційно-управлінського ефекту від впровадження інформаційної системи пов'язано зі скороченням термінів обробки інформації про інтелектуальні активи, оскільки розроблена інформаційна система дозволить формувати будь-які звіти і виводити результати обробки інформації в зручному для аналізу вигляді, що є очевидною перевагою будь-якої інформаційної системи, основою якої є база даних.

Використання інформаційної системи дозволить скоротити кількість відповідальних виконавців, оскільки частину функцій, пов'язаних із збиранням, обробкою і зберіганням інформації вона візьме на себе. Скоротиться також і кількість операцій узгодження, так як рішення деяких питань може бути здійснено в режимі «on-line». В результаті значно скоротиться кількість помилок, пов'язаних із спотворенням інформації при усній передачі її від виконавця до виконавця, що удосконалив організування руху інформаційних потоків.

Економічний ефект від впровадження інформаційної системи проявляється у збільшенні виручки від реалізації створених інформаційно-інтелектуальних продуктів, оскільки своєчасне використання

інформації про тенденції та досягнення НТП і потреби потенційних клієнтів дозволить створювати конкурентоспроможний продукт. Збільшенню виручки від реалізації буде також сприяти і грамотно обрана стратегія використання прав на об'єкти інтелектуальної власності на ринку.

Завдання оптимізації грошових потоків (зокрема від поточної та інвестиційної діяльності) у частині фінансування НДДКР та інноваційних проектів також можуть вирішуватися за допомогою своєчасного отримання інформації, що постачається інформаційною системою управління інтелектуальними активами, оскільки проведення аналізу такої інформації дозволить визначити доцільність інвестування в той або інший проект, прийняти обґрунтоване рішення щодо реалізації проекту власними силами або із залученням сторонніх організацій, а також здійснити моніторинг наростання витрат на створення інтелектуальних активів і грошових надходжень від їх використання, що дозволить оптимізувати грошові потоки і підвищити фінансову стійкість підприємства.

Витрати на створення інформаційно-інтелектуальних продуктів, як правило, відображаються на рахунках бухгалтерського обліку лише для вирішення завдань бухгалтерського обліку. А для отримання відповіді на питання, чи ефективний процес створення продуктів інтелектуальної діяльності, чи відповідають витрати на реалізацію проекту його майбутній прибутковості, а техніко-економічні параметри – сучасним вимогам ринку, бухгалтерської інформації явно недостатньо. Інформаційна система має можливість не лише для збору, передачі та зберігання інформації, але й її обробки та аналізу, до складу якої входять також і алгоритми моніторингу відповідності витрат на створення інтелектуальних активів їх комерційного потенціалу і алгоритми оцінки ефективності створення і використання інтелектуальних активів.

За допомогою інформаційної системи управління інтелектуальним капіталом можна досягнути значного скорочення витрат на створення та використання інтелектуальних активів, оскільки інтелектуальні активи мають інформаційний характер і є результатом перетворення вхідної інформації. Таким чином, раціональне використання інформації як найважливішого для інтелектуальної діяльності ресурсу, можна значно скоротити трудомісткість операцій, пов'язаних з обробкою інформації, скоротити витрати на НДДКР (за рахунок скорочення часу пошуку науково-технічної інформації, використання патентної інформації при проведенні маркетингових досліджень тощо), що, в свою чергу, дозволить отримати вищий фінансовий результат від реалізації продуктів інтелектуальної діяльності на ринку.

Уникнути зайвих витрат допоможе також інформація про створені на підприємстві інформаційно-інтелектуальні ресурси, яка знаходиться в базі даних інформаційної системи управління інтелектуальними активами. Наприклад, при розробці прототипу інтегральних мікросхем можуть використовуватися технічні рішення (ІР-блоки), розроблені в процесі виконання попередніх проектів.

Найважливішою умовою такого використання є стандартизація оформлення документації на ІР-блоках і встановлення єдиних правил формування та використання бази даних про такі блоки.

Впровадження інформаційної системи управління інтелектуальними активами матиме і соціально-економічний ефект, який буде виражатися у зниженні трудомісткості операцій з управління інтелектуальними активами, забезпеченні комфортних умов праці, підвищенні кваліфікації і розвитку персоналу (одержанні нової інформації, отриманні навичок роботи з новою інформаційною системою, внесення рекомендацій щодо її вдосконалення) і поліпшенні клімату в колективі (за рахунок більш чіткого розподілу повноважень та сфер відповідальності).

Під організаційно-технічним ефектом від впровадження інформаційної системи розуміємо підвищення якості продукції інтелектуальної діяльності за рахунок використання і вдосконалення вже існуючих інтелектуальних ресурсів, оскільки набагато простіше організувати процес внесення змін у вже існуючий блок, ніж організувати процес розробки. Крім того, існуючі інтелектуальні ресурси можуть бути об'єднані, в результаті чого можливий синергійний ефект. Така організація робіт дозволить скоротити терміни виконання проекту, витрати на його реалізацію.

Необхідно відзначити, що у організаціях, які ведуть одночасно до кількох десятків проектів, для виконання їх визначених етапів можуть залучатися сторонні організації, витрати на оплату послуг яких мають значну питому вагу у загальних витратах на реалізацію проекту. Крім того, може відбуватися дублювання придбаних і створюваних інтелектуальних активів, що несе додаткові витрати. Це пояснюється недосконалою організацією проектних робіт і недостатнім інформаційним забезпеченням процесу управління інтелектуальним капіталом. Певною мірою ця проблема може бути вирішена за допомогою інформаційної системи управління інтелектуальним капіталом, яка попереджує підприємство про загрозу дублювання створюваних і придбаних інтелектуальних активів. Таким чином, використання інформаційної системи управління інтелектуальним капіталом дозволить удосконалити організацію робіт за проектами, зокрема НДДКР.

Ефект ділової репутації полягає в тому, що з однієї сторони використання інформаційних систем управління інтелектуальним капіталом дозволяє підвищити рівень внутрішньофірмового управління інтелектуальним капіталом, а за рахунок цього і ефективність управління такими активами, і ступінь довіри і прихильності клієнтів, а з іншої – зросте внутрішній імідж підприємства, тобто ступінь довіри і прихильності працівників, що позитивно вплине на результати діяльності підприємства.

Патентно-правової ефект проявляється в можливості вчасного відображення прав на об'єкти інтелектуальної власності своєчасної подачі заявки на патенти, контролю своєчасності сплати платежів за право володіння, користування і розпорядження правами на об'єкти інтелектуальної власності, можливості моніторингу спроб порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності, регулювання інших правовідносин, пов'язаних з об'єктами інтелектуальної власності.

Під ефектом розвитку інтелектуального капіталу організації розуміємо вдосконалення методів управління інтелектуальним капіталом через налагоджену систему інформаційного обміну. Впровадження інформаційної системи управління інтелектуальним капіталом приверне увагу співробітників підприємства до управління інформаційно-інтелектуальними ресурсами і продуктами, що, в свою чергу, буде сприяти розумінню цінності інтелектуального капіталу самою організацією і її співробітниками. Це неодмінно призведе до розвитку трудових ресурсів і появи нових видів інтелектуальних активів, що значною мірою буде сприяти розвитку інтелектуального капіталу організації.

Висновок. Інформаційна системи є необхідною для забезпечення процесу прийняття рішень, а саме – надання потрібної інформації в потрібний час і в потрібному місці. Інформаційні системи пов'язують керуючу і керовану систему управління інтелектуальним капіталом між собою і з зовнішнім середовищем через інформаційний потік: із зовнішнього середовища в систему управління; із системи управління в зовнішнє середовище; керуючої системи управління до об'єкту управління; від об'єкта управління до керуючої системи управління. Інформаційна система системи управління інтелектуальним капіталом підприємства моделює інтелектуальну діяльність людини, процеси прийняття рішень, дозволяє трансформувати знання з неявної форми в явну, матеріалізувавши їх як програмні продукти, які можна тиражувати і розповсюджувати; впорядкувати, нормалізувати, стандартизувати інтелектуальну діяльність, підвищити продуктивність її результатів; створити умови для самовдосконалення працівника, якщо він приймає участь у розробці та вдосконаленні програмного продукту; використовувати усіма працівниками стандартної мови опису знань.

Література

1. Информационные ресурсы для принятия решений : [учебное пособие] / Вереvченко А.П., Горчаков В.В., Иванов И.В., Голодова О.В. – М. : Академический проект, 2002. – 560 с.
2. Деверадж С. Измерение отдачи от инвестиций в информационные технологии / С. Деверадж, Р. Кохли. – М. : Букспресс, 2006. – 192 с/
3. Годин В.В. Модульная программа для менеджеров: Управление информационными ресурсами / В.В. Годин, И.К. Корнеев. – М. : Инфра-М, 2000. – 352 с.
4. Петелин Д. "Свалки данных" и системы управления знаниями / Д. Петелин // "PCWeek". – 2006. – № 19.

Надійшла 19.10.2011

УДК 331.1:336.719

Л. С. ЛЮБОХИНЕЦЬ
Хмельницький національний університет

ГНУЧКІ ФОРМИ ЗАЙНЯТОСТІ ТА ФЛЕКСИБІЛІЗАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

В статті проаналізовано тенденції, проблемні аспекти та особливості розвитку гнучких форм зайнятості та ринку праці, розглянуто причини використання нестандартних форм зайнятості та умови флексибілізації ринку праці.

The paper analyzes trends problematic aspects and features of flexible forms of employment and the labor market, considered the reasons for using non-standard forms of employment and labor market conditions fleksybilizatsiyi.

Ключові слова: гнучка зайнятість, гнучкий ринок праці, флексибілізація ринку праці.

Постановка проблеми. Однією з особливостей розвитку зарубіжних країн кінця ХХ – початку ХХІ століття є інтенсивне впровадження гнучких форм в сферу соціально-трудова відносин, управління фірмами та визначення їх стратегій, набуває поширення практика укладання термінових контрактів, зростання обсягів неповної зайнятості та використання нестандартних форм останньої.

Суттєві зміни процесу виробництва на основі впровадження комп'ютерної техніки та інформаційних систем, посилення ролі науки і науково-технічного прогресу як факторів економічного зростання, поглиблення міжнародної конкуренції та глобалізації, реорганізації управління виробництвом, злиття та поглинання компаній обумовили трансформацію ринку праці та сфери зайнятості, тобто зростання частки працюючих в сфері послуг та наукомістких галузях, підвищення освітнього та кваліфікаційного рівня зайнятих, розвиток нових форм організації праці. Всі ці процеси виступають основою поглиблення